

mestere a kiadvány előszavában helyesen állapította meg, hogy a Kolozsvárt megjelenő folyóiratok és munkás törekvések az egész erdélyi életet ölelik fel, s e mellett hiányzik a „kolozsvári, kalotaszegi táj, mezőségi és szamosmenti szórványvidék kulturális, gazdasági életének, multjának, jelenének és jövőbeli lehetőségeinek olyan vizsgálata, amely a tudomány eszközeivel az értékeknek megőrzését, megtartását és fejlesztését kívánja szolgálni.“ Ennek a hiánynak a pótlására vállalkozott a Kolozsvári Szemle, mely a Győri Szemle, Vasi Szemle, Debreceni Szemle, a pécsi Sorsunk és a szegedi Délvidék párjaként hivatva lesz arra, hogy a város jellegét és a nemzeti életben egyedül szükséges létcélját kidomborítsa. A kezdeményezés őszinte elismerést érdemel, mert Jakab Elek bámulatos anyagot tartalmazó hatalmas monográfiája után is sok feladat vár még elvégzésre, kiegészítésre, új módszerű, mai szemléletű újraértékelésre, hogy Kolozsvár multjának gazdagságát minél kimerítőbben feltárva szemlélhessük, kulturális jelentőségét igazi méreteiben és teljes megvilágításban láthassuk.

Az új folyóiratot s vezető gondolatát, amely voltaképen a mi honismereti célkitűzésünket követi Erdély legtermékenyebb művelődési pontjára vonatkoztatva, éppen nekünk kötelességünk észrevenni és megértéssel méltányolni. Ezért méltóztassék egyetérteni abban, hogy a Szakosztály nevében bizalommal üdvözlöm a Kolozsvári Szemle fontos feladatvállalását, őszinte örömünk kíséretében, hogy Kolozsvár thj. sz. kir. városnak a mai megnehezült élet ezer gondja között időszerű tudományos feladatok szolgálatára is vannak gondolatai és szempontjai.* Kérem a Szakosztályt, hogy ezt a vállalkozást kísérje rokonszenvvel és sikerét mozdítsa elő a tárgykörbe vágó tudományos eredményeivel.

György Lajos

SEPRÓDI JÁNOS ÉS TUDOMÁNYOS HAGYATÉKA

Ez év januárjában Seprődi János özvegyének és gyermekeinek megértése végre az arra legilletékesebb helyre, az Erdélyi Nemzeti Múzeumba juttatta kora legjelentősebb erdélyi népzenei gyűjtőjének és a magyar zenetörténet országos viszonylatban is elsőrangú művelőjének, *Seprődi János*nak népzenei és zenetörténeti hagyatékát.

Az a nehéz időszak, melyben Seprődi János eltávozott az élők sorából, mint annyi magyar intézmény, úgy az EME életében is a szinte teljes tehetlenség dermedt időszaka volt. Az EME tudományos munkásságában és egyesületi életében élénk részt vevő Seprődi iránt *akkor*, 1923-ban nem rohatta le az Egyesület még futó megemlékezés formájában sem háláját. Így most, mikor Seprődi hagyatéka a Múzeum őrizetébe került, legalább néhány sort szentelünk az ember és a tudós emlékének.

Seprődi János 1874. augusztus 15-én a marostordamegyei Kibéden szegénysorsú szülőktől született. Az elemi iskolát itt és Makfalván, a középiskolát Székelyudvarhelyen, az egyetemi tanulmányokat Kolozsvárt végezte. Már

* A szerkesztő az idősebb testvér őszinte örömével csatlakozik az üdvözléshez, s maga is melegen köszönti az új folyóirat megértő létrehívóját, *Keledy Tibor* polgármestert és szerkesztőit, *Csizmadia Andor* és *Katona Lajos* városi tanácsosokat. Az, amit az Erdélyi Múzeum eddig egyedül végzett, egyebek között Kolozsvár meg közvetlen vidéke multjának és jelenének kutatását, ezután egy külön csak e célt szolgáló folyóirattal karöltve végezheti. Amellett, hogy ez bizonyos könnyebbséget jelent az EM. munkája számára, nagy lépésekkel visz előre közvetlen környezetünk, szűkebb hazánk múltbeli és jelenkori kérdéseinek megismerése felé.

középiskolai tanulmányai vége felé, tehát nagyon korán megnyilatkozott lelkiében az az érdeklődés, mely őt élete végéig a szépirodalom és a zenetudomány komoly munkásává tette. Hatodik gimnázista korában már országos szépirodalmi pályázaton dicséretet nyert, VII. és VIII. osztályos korában meg már olyan kiváló zenész volt, hogy a kollégium reá, diákjára bízta heti két órában a II. és III. osztályban az ének- és a zeneelmélet tanítását. A középiskolai tanulmányok elvégzése után a Ferenc József Tudományegyetem bölcseleti karán magyar és latin nyelvi irodalmi meg nyelvészeti előadásokat hallgatott, és ezzel párhuzamosan a kolozsvári református kollégium gimnáziumában egyházi éneket és zeneelméletet tanított. Ilyenirányú munkát még 1898-tól kezdődő helyettes tanári időszaka alatt és azután is végzett. A tanári oklevelet 1899-ben szerezte meg; három esztendei helyettes tanárság után 1901-ben választották meg a kolozsvári református kollégium rendes tanárának. Ettől kezdve 1922 őszén bekövetkezett súlyos betegségéig, illetőleg 1923. március 6-án 49 éves korában történt haláláig, tehát mintegy negyedszázadig nevelte, tanította a kollégiumban kiemelkedően szigorú, puritán szellemben az ifjúságot.

Bár Seprődi éppen lelkiismeretessége, igazságossága és nem utolsó sorban tudása miatt is kiváló nevelő, oktató volt, munkássága nem korlátozódott csak az iskolai munkára. Résztvett Kolozsvár, sőt az ország nagyon sok közművelődési és tudományos mozgalmában, munkájában. A kolozsvári zenekonzervatóriumhoz mint a zenekar tagja, majd a konzervatórium alelnöke kapcsolódott hozzá, a Nemzeti Színház munkájában mint zeneíró és az ifjúsági előadások felolvasója vett részt. Egyesületünk munkájában főként akkor kapcsolódott bele, mikor 1909-től 1912-ig a Bölcseleti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály titkárságát töltötte be. Népzenei kutatásában az EME támogatta Seprődit.

Minde munkásságáról csak kortársai és a kor történeti forrásai őriznek szép emlékeket. Munkásságának van azonban két olyan oldala, amely a magyar tudománytörténetben örökre maradó nevet szerzett neki. Egyik: zenetörténeti kutatásai, a másik: népzenei és népdal-gyűjtései. A Kájoni-kódex dallamairól, a magyar népdal zenei fejlődéséről írt tanulmányai, illetőleg a magyar világi és egyházi zene kérdésében folytatott kemény hangú, hatalmas készületségről tanuskodó vitatkozó tanulmányai sok zenetörténeti kérdésben a végleges irányt jelzik vagy a végleges döntést jelentik. A népdal-gyűjtés terén, Bartók Bélát és Kodály Zoltánt megelőzve, járta nemcsak Erdély, különösen Maros-Torda és Szolnok-Doboka magyar községeit, hanem a magyarországi rutén területeket is, mert meggyőződéssel vallotta, hogy a magyar népdal és népzene kérdését a nemzetiségek ilyenirányú megnyilvánulásainak ismerete nélkül lehetetlen megoldani. Milyen korszerű gondolat ez még ma, Bartók és Kodály után is!

Hagyatéka is főként munkássága e kettős irányának eredményeiből tevődik össze. Az előbb említett munkásság egyik részlete a Régi magyar zenetár 10 doboznyi jegyzetanyagában, a másik irányú munkásság, a népdallamkincsére vonatkozó Magyar népzenei gyűjtemény ugyanolyan terjedelmű jegyzetanyagán kívül az Idegen népek zenéjének 4 doboz jegyzetében, nyomtatásra előkészített, de ki nem adott kéziratokban és 56 drb. fonográf-hengerben maradt ránk. Ezenkívül a hagyatékkal még mintegy 20 doboznyi más természetű jegyzetanyag, kézirat került a múzeumi kéziratárba. Sajnos, könyvtárának csak töredékét sikerült megmenteni és beszállítani. Az így megmenekedett anyagból kétségtelenül a magyar egyházi éneklés történetének vizsgálata céljából összegyűjtött nyomtatott énekeskönyvek a legjelentősebbek. Az egész hagyatéka minden részlete magánviseli a rendszeres, pontos, céltudatos ember és tudós keznyomát.

Amit annak idején, Seprődi halálakor nem írhattunk meg az Erdélyi Múzeumban, mert e folyóiratnak *akkor* szünetelnie kellett, most az egykorú nekrológ írójával, ha kissé késetten is, de mégis alkalmoszerűen leírhatjuk: Seprődi János „a közéletben éles és kemény szóval, a tanári katedrán az ifjúságért lelkesülő szeretettel és csodálatos előadásművészettel, az egyházi és iskolai szakirodalomban bátor és ékes tollal, a zeneművészetben kiváló esztétikai tudással és finom hozzáértéssel dolgozó, nagyon hűséges, nagyon őszinte, nagyon becsületes, harcos egyéniség volt... Vele a drága múlt egy eleven, immár e világban magát otthon alig találó darabja szakadt ki életünkéből. Munkáséletének áldásai azonban továbbmunkálnak mindenütt, ahol az ő mélyreszántó ekéje barázdákat húzott magvetés és aratás számára.”¹

Szta

ÚJÍTÓ RÉGIESKEDES

Márceius folyamán a kolozsvári városháza épületének piac felőli hármastagozású főbejáróján új, vasrácsos ajtókat helyeztek el. Egyszerű, szinte szintje jelentéktelen esemény lenne ez, ha az ajtószárnyak feliratain és a diszítésre felhasznált címerek rajzában nem láthatna a hozzáértő, sőt az avatatlan városlakó is olyan értelmetlen és érthetetlen hibákat, amelyeknek elkövetését egyáltalában nem követelte meg a díszítő szándék. Nem egyeztetetők össze ezek azzal a történeti hagyománytisztelettel sem, amelynek a város vezetősége a visszatérés óta immár számtalanszor tanújelét adta. Minthogy ezek a címerek és feliratok, gondoljuk, történeti hagyománytiszteletet és öntudatot szándékoznak terjeszteni, bármennyire kellemetlen feladat, fel kell emelnünk szavunkat az *ilyen* régieskedés és az *ilyen* címerhasználat ellen.

Az az épület, a városházának régen Tanácsház néven ismert épülete, amelyre az új ajtókat felszerelték, alig száz esztendőös épület. Az újklasszikus, kissé már az újreneszánsz felé hajló alkotást 1843–46 között építette Kagerbauer Antal.¹ Komoly homlokzatát az újklasszicizmus tartózkodó, finom egyszerűsége jellemzi. A homlokzaton lévő címer összhangosan simul bele a puritán egyszerűséggel megalkotott épület homlokzatának képébe.

A 40-es évek nagy nemzeti fellendülésének idején, az erdélyi országos múzeum, a nemzeti nyelvet művelő színház ügyének a magyar nyelvet előtérbe állító idején emelték tehát ezt az épületet, akkor, mikor, legalább is Erdélyben, a nemzeti fejedelemség korának letűnte után a bécsi udvar erőszakolta latin nyelv uralma már teljesen megszűnt. Nem lett volna *akkortól* a híres 1841/43-i erdélyi országgyűlésen egyetlen magyar- vagy székelyföldi követ sem, aki — ha egyáltalában feliratot akartak volna elhelyezni ezen az épületen — ne a *magyart* választotta volna a felirat nyelvéül. Kolozsvár akkor már Erdélynek magyarföldi részén a legmagyarabb város volt; az idegen, nem őslakó elemek valamelyes számbeli erőrekapása csak a század második felében, számszerűleg meg éppen csak Kolozsmonostornak Kolozsvárhoz való csatolása után következett be.

Ilyenformán igazán érthetetlen és értelmetlen régieskedés, hogy ma, mikor a latin nyelv még inkább idejét multa nyelvnek tekinthető, az újonnan

¹ Református Szemle. XVI (1923), 88.

¹ Vö. Balogh Jolán: *Kolozsvár műemlékei*. Bp., 1935. 40. l. — Képe a műemlékletek között a 114.